

A portrait of Silvia Díaz Alabart, a woman with short, wavy, light brown hair, smiling slightly. She is wearing a dark jacket with a repeating pink and black pattern over a light pink blouse. A thin gold necklace with a small pendant is visible. The background is a plain, light-colored wall.

Silvia Díaz Alabart

Presidenta de l'Acadèmia Internacional
de Dret de Successions

*«El Dret de Successions
és la part del Dret
més vinculada a cada societat»*

Entrevista

Silvia Díaz Alabart

Presidenta de l'Acadèmia Internacional de Dret de Successions

Silvia Díaz Alabart és llicenciada, des del 1970, i doctora, des del 1980, en Dret per la Universitat Complutense de Madrid (UCM).

Al llarg de la seva carrera, Díaz ha desenvolupat una llarga trajectòria acadèmica i professional en l'àmbit del Dret privat, especialment en matèria de Dret de Successions, Obligacions i Contractes i Dret de Família.

Des de l'octubre de l'any 2025 és presidenta de l'Acadèmia Internacional de Dret de Successions i, des del 2020, acadèmica de número de la Reial Acadèmia de Jurisprudència i Legislació d'Espanya. També ocupa, des del 2015, el càrrec de vocal de la Comissió General de Codificació. L'any 1996 va ser nomenada presidenta de la secció espanyola de la Asociación Henri Capitant, de la qual actualment és Presidenta d'Honor.

Anteriorment, va ser vocal de la Junta Electoral Central (2008-2012) i de la Comissió de Ciències Socials i Jurídiques per a l'Acreditació de Catedràtics d'Universitat — ANECA (2015-2027).

Díaz també ha estat membre de diferents comitès editorials i consells de redacció de revistes jurídiques importants, com ara la *Revista de Derecho Privado*, la qual actualment dirigeix, i *Actualidad Civil*.

Respecte de la seva trajectòria en l'àmbit acadèmic, l'any 1971 va començar a exercir com a professora a la Universidad Complutense de Madrid i, el 1973, com a professora titular a la Universidad Autónoma de Madrid. Posteriorment, va exercir com a catedràtica de Dret Civil a la Universidad de Castilla La Mancha i, després d'aquesta etapa, de nou, a la Universidad Autónoma de Madrid i la Universidad Complutense de Madrid, de la qual va ser directora del Departament de Dret Civil.

Ha publicat més de 150 obres, ha dirigit nombroses col·leccions jurídiques i ha coordinat propostes doctrinals, especialment en projectes de reforma del Codi civil.

Com afronta aquesta nova etapa com a presidenta de l'Acadèmia Internacional de Dret de Successions?

L'afronto, en primer lloc, sorpresa, perquè no l'esperava, i, ahora, amb il·lusió. La meva intenció és ser molt continuista, perquè Sergio Cámara, l'anterior president, ha fet moltes coses bones que cal mantenir, però també crec que

és necessari aportar quelcom nou. És una institució que, tot i que per a mi és jove, ja està plenament consolidada.

És la primera presidenta des de la fundació de l'Acadèmia. Al llarg de la seva carrera, ha trobat obstacles pel fet de ser dona?

Cap. El Dret Civil ha estat, precisament, una de les parcel·les del Dret en què les dones ho hem tingut més fàcil. És veritat que quan ets una persona molt jove, en aquells temps, potser al principi podia passar que no et prenguessin seriosament, però aquesta situació durava poc.

Sempre m'he sentit molt còmoda amb tots els meus companys. He tractat amb persones molt més grans que jo i amb grans mestres del Dret, Juan Vallet de Goytisolo, José Luis Lacruz Berdejo, Luis Díez-Picado i Manuel Albaladejo, qui va ser el meu marit, i mai no m'han posat impediments.

Quin paper exerceix l'Acadèmia en la coordinació dels diferents sistemes successoris nacionals i internacionals?

Exerceix un paper important, perquè el Dret de Successions és la part del Dret més vinculada a cada societat, a les seves tradicions i a la seva manera d'entendre la vida. Per això, a les successions resulta més difícil que a altres parts del Dret aconseguir una visió més internacional. L'Acadèmia està provant diferents maneres de fer-ho. Una d'aquestes, molt interessant, impulsada per Sergio Cámara, és el comentari de sentències, que consisteix en el fet que un jurista nacional comenta de manera breu i sintètica sentències que siguin interessants i, a continuació, especialistes d'altres països les comenten i comparen amb la situació del seu territori.

Gràcies a les noves tecnologies, avui podem organitzar iniciatives en què participin especialistes d'Europa i que són a l'altra banda de l'oceà. Hi ha molta unió i ganes de fer coses, aspecte primordial perquè funcioni.

Ara, a més, estem posant en marxa una mena de biblioteca digital, on aportar textos propis, amb l'objectiu de crear una llista de treballs a disposició de tothom que hi tingui interès. Volem apostar per intentar facilitar l'entrada i la cerca de treballs, en línia amb la biblioteca jurídica online Antonio Romero Navarro, qui va ser catedràtic de la Universidad de Murcia. Qualsevol persona interessada en l'Acadèmia i les seves activitats, pot informar-se accedint

a la seva pàgina web: <https://www.academiaderechosucesiones.com>

Un tema molt controvertit actualment és la llegítima. Creu que és necessari flexibilitzar les llegítimes per atorgar més espai a l'autonomia de la voluntat?

Sí, sens dubte, i a més crec que ja anem tard. El meu concepte de llegítima no és limitar-la als fills o descendents. L'experiència de la vida diària diu que el suport familiar continua sent fonamental. Un dels temes més importants i demandats socialment és en relació amb el cònjuge vidu, ja que un dels problemes és la dificultat de protegir-lo en una llegítima castellana dels descendents molt ample.

Però també s'ha de pensar en els ascendents. Des de la crisi de l'habitatge i tota mena de situacions adverses, la gent gran ha sortit al rescat, dins de les seves possibilitats, acollint a casa o ajudant econòmicament. De fet, en aquest moment, moltes famílies i moltes dones poden treballar perquè tenen el suport dels pares. Quan potser hi ha un banc que no et donaria un crèdit, el «banc pares» o el «banc avis» funciona, donant i fent el que pot. De vegades no en diners, sinó en treball personal, atenent els nens o ajudant amb el menjar. Per això, pensant en una possible modificació del Codi Civil, em semblaria injust que no se'ls considerés legitimaris, sobretot quan només arribarien a ser-ho en cas que no existissin descendents.

Pel que fa al cònjuge vidu, quin model considera que el protegeix millor: els drets reals sobre l'herència o un dret de crèdit compensatori?

És un terreny molt difícil. Cal partir d'un patrimoni mitjà estàndard, que no és un gran patrimoni. Amb sort, hi ha un habitatge que, amb més sort, està pagat. Es pot tenir un segon habitatge a la platja o al camp, i potser algunes accions o algun termini fix. Cal pensar a protegir els fills, sobretot fills menors o que no han acabat la formació, i el cònjuge vidu. És difícil, perquè amb

aquest patrimoni mitjà cal intentar atendre les necessitats de cònjuge i descendents, especialment quan el cònjuge no és el progenitor dels descendents o de tots ells.

Un dels problemes essencials és justament l'habitatge, amb totes les dificultats que hi ha ara per accedir-hi, sigui adquirint-lo o llogant-lo, perquè el preu és molt alt. Es tendeix a buscar alguna protecció per al cònjuge vidu en relació amb l'habitatge familiar.

A la Llei basca de dret civil s'ha reservat el dret d'ús, sense límit de temps, al cònjuge o convivent supervivent. En alguns casos, pot ser una bona solució, però en altres podria generar problemes. Així, quan aquest habitatge sigui pràcticament l'únic bé en la successió i hi hagi fills menors o discapacitats no comuns i per pagar-los la seva llegítima, cal vendre l'habitatge. Evidentment, amb el gravamen de l'ús, el seu valor descendiria notablement.

Per això, la idea tractada a la Proposta de la Comissió és reservar per al cònjuge vidu l'ús de l'habitatge familiar per un període de temps limitat, el que es consideri suficient per poder reorganitzar la seva vida. Cosa que es complementaria amb una quota legitimària.

En el cas d'una persona gran, que mor el seu cònjuge quan ja té una edat avançada, el dret d'ús serà «barat» i no el privarà d'altres parts de l'herència.

Posant el focus en el desheretament, considera que la regulació actual és suficient per admetre, per exemple, el maltractament psicològic com a causa de desheretament o s'hauria d'ampliar més per protegir millor les víctimes i garantir la seguretat jurídica?

Jo crec que la regulació actual és adequada. Des de les dues sentències del Tribunal Suprem, del 2014 i del 2015, que van canviar el problema del desheretament al Codi civil, les causes no estan malament, perquè parlen de maltractament d'obra. El maltractament d'obra és, fins i tot, maltractament per no actuació quan s'hauria d'actuar, i inclou no només

el maltractament físic, sinó també el psicològic. El fet de menysprear una persona o tenir comportaments no admissibles pot fer tant de mal com una agressió física.

El Tribunal Suprem ja ha deixat clar que el maltractament psicològic existeix com a tal, i ha anat construint aquest concepte, exigint, per exemple, que aquest maltractament causi un dany evident a la persona: un dany psíquic, un patiment, un malestar... I després, que el testador que deshereta per aquesta causa no hagi incidit en aquesta mala relació amb el seu comportament.

Ara els desheretaments ja no són pràcticament impossibles com ho eren abans. Durant molt de temps, els notaris recomanaven deixar-los la llegítima estricta i no fer servir el desheretament perquè resultaria ineficaç, llevat de prova completa de maltractament físic al causant.

És l'assimilació cap a les *family provisions* una solució d'acord amb la nostra tradició i necessitats? O, d'acord amb el Dret català, és aquesta la millor de les solucions possibles?

Les *family provisions*, partint del fet que Espanya no té cap cultura ni tradició en aquest sentit, seria plet rere plet, una litigació constant. A més, a l'hora de fer els càlculs, les llegítimes, amb les quotes fixes, tenen un gran avantatge en el moment de la liquidació. Aquestes quotes poden ser a vegades justes i d'altres injustes, però d'alguna manera ho faciliten la transmissió hereditària.

A les famílies, siguin petites o grans, el patrimoni dels pares, el de la casa, es viu per part dels fills com un patrimoni familiar en què ells també hi tenen part. No per pensar que el patrimoni dels seus ascendents els pertany, sinó per l'existència d'un sentiment que igual que aquests ascendents van rebre al seu dia una mica dels seus, ells també rebran i podran fer el mateix amb els seus descendents. És una qüestió cultural arrelada.

Avui dia les famílies són cada cop més complexes. Hi ha parelles de fet, segons, tercers, fins i tot quarts matrimonis, fills de diferents unions... Està preparat el Dret successori per donar resposta a aquestes noves realitats?

La societat ja va admetent aquestes famílies que es diuen «reconstituïdes», i aprenent que, a banda del parentiu de sang, hi ha un altre parentiu. Crec recordar que ho esmentava Gabriel García Márquez a «L'amor en els temps del còlera», on deia que als fills se'ls vol no pas per ser fills, sinó per l'amistat de la criança. Hi pot haver famílies reconstituïdes, amb una bona relació, on al final es crea una relació molt propera i d'afectivitat, que no és exactament paternofilial.

Pel que fa al Dret successori, crec que sí que està preparat. Tot i que, efectivament, unes l'legítimes més modernes ho facilitarien tot.

Actualment hi ha certa discussió sobre la possibilitat de la plena equiparació entre el matrimoni i la parella estable, fins i tot sense registrar. Com ho veu?

Em sembla bé que una persona decideixi que no es vol casar si no vol cap lligam ni obligacions legals. Al final, l'experiència demostra que quan les coses van malament, aquesta persona que volia llibertat busca ara a les normes drets que l'afavoreixin i la protegeixin.

Les parelles de fet tenien sentit quan un no es podia divorciar o quan les parelles homosexuals no podien contraure matrimoni, però ara ja no és així. Aquesta equiparació absoluta, fins i tot, aniria contra la llibertat dels que no es van casar, precisament, perquè no volien que la seva unió tingués efectes jurídics.

Quines reformes considera més urgents en matèria de successions a Espanya?

Precisament, aquelles en les quals hi estem treballant. D'una banda, les llegítimes, ja que són una part fonamental del Dret de Successions i d'actualitat. Com a curiositat, hi ha

una associació de pares que volen desheretar, cosa que socialment és molt significativa. També em sembla molt important i necessària la reforma de la responsabilitat de l'hereu pels deutes de l'herència. Si aquestes reformes es duguessin a terme, es produiria un canvi important en el dret de successions del Codi civil.

També és membre de la Comissió General de Codificació del Ministeri de Justícia. En quines propostes estan treballant actualment?

Anys enrere hem estat treballant en la reforma de la responsabilitat de l'hereu pels deutes de l'herència, proposta ja acabada des de l'any 2022, però que actualment està en espera. Aquesta proposta estableix un règim

molt més senzill i clar per als deutes hereditaris.

Ara estem amb dues propostes noves que estan molt avançades. D'una banda, la reforma i modernització de les llegendes, que ha suposat un gran treball, ja que juntament amb l'estricta règim de les llegendes s'han hagut de retocar un gran nombre d'articles dispersos al Codi Civil, i alguns preceptes de lleis generals. Si es converteix en norma podria canviar substancialment la regulació de les llegendes, adequant-les a la nostra societat.. D'altra banda, s'ha elaborat també, com se sol·licitava a l'encàrrec del Ministeri, una proposta sobre un sistema de llibertat de testar, en què es contemplen uns aliments successoris per a alguns supòsits. Aquesta

opció suposa un canvi radical pel que fa al sistema vigent de llegendes i també s'acompanya de modificacions en un alt nombre d'articles dispersos del Codi civil.

Potser soc molt optimista, però penso que el 2026 haurien d'estar. Un element que, per a mi, té una gran importància és el preàmbul que ha d'acompanyar cadascuna d'aquestes propostes. És imprescindible explicar clarament per què es fan els canvis que es fan. Les normes, i més com en aquest cas, quan suposen canvis essencials respecte dels que deroguin, han de deixar palès al preàmbul els motius i els fins, tant per a la millor comprensió per als sotmesos a elles, com per als qui els han d'aplicar. ■

